

**Centrum pro výzkum veřejného mínění
Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.**
Jilská 1, Praha 1
Tel.: 286 840 129
E-mail: jan.cervenka@soc.cas.cz

Občané o důchodovém systému – listopad 2014

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost, v14-11</i>
Realizátor:	<i>CVVM, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>3. – 10. 11. 2014</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Kraj (oblasti NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1085</i>
Počet tazatelů:	<i>253</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>ES.28</i>
Zveřejněno dne:	<i>16. ledna 2015</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

Ve svém listopadovém šetření se Centrum pro výzkum veřejného mínění SOÚ AV ČR, v.v.i., zaměřilo na některé otázky spojené s důchodovým systémem. V rámci tohoto tematického bloku pak kromě jiného předložilo respondentům tři dvojice protichůdných výroků vyjadřujících obecné postoje k různým charakteristikám důchodového systému, k nimž dotázaní vyjadřovali postoj na pětibodové škále, kde bod 1 znamenal ztotožnění se s prvním z dvojice proti sobě stojících výroků a bod 5 naopak představoval úplný příklon k druhému výroku.¹ Jednotlivé výroky se přitom týkaly rozporu mezi principem solidarity a zásluhovosti v důchodovém systému, toho, zda je systém ve své stávající podobě spravedlivý či nespravedlivý, a toho, zda by se o finanční zabezpečení lidí v důchodovém věku měl postarat stát nebo sami občané.

¹ Znění otázky: „Ke kterému z každé dvojice následujících výroků byste se spíše přiklonil? Číslice 1 znamená, že se zcela přikláníte k výroku vlevo, číslice 5, že se zcela přikláníte k výroku vpravo. Číslice 3 znamená, že Váš postoj je někde mezi těmito dvěma výroky.“ (Výroky viz tabulka 1.)

Tabulka 1: Názory občanů na důchodový systém v ČR (v %)

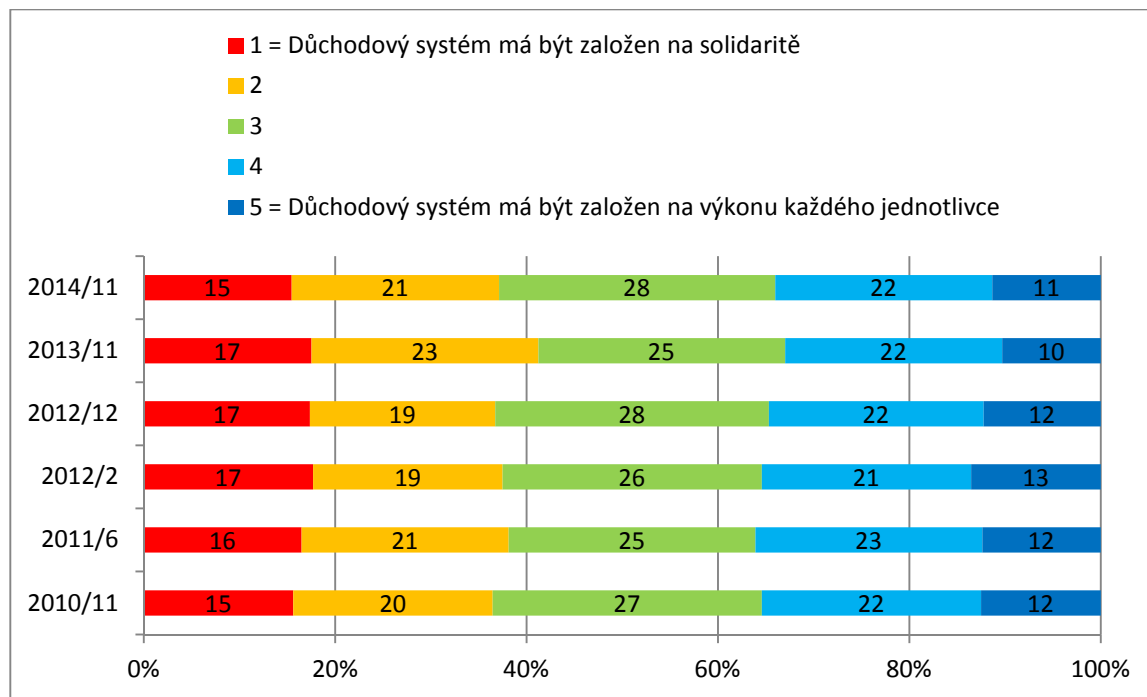
Výrok A	1	2	3	4	5	Výrok B
Důchodový systém má být založen na solidaritě, to znamená, že výše důchodů těch, co přispívají do systému více, a těch, co přispívají méně, se příliš neliší.	15	21	28	22	11	Důchodový systém má být založen na výkonu každého jednotlivce, to znamená, že výše jeho důchodu se zcela odvíjí od výše jeho příspěvku do systému.
O finanční zabezpečení občanů v důchodu se má postarat stát.	28	28	30	10	2	O své finanční zabezpečení v důchodu se mají občané postarat sami.
Současný důchodový systém je spravedlivý.	3	12	35	24	19	Současný důchodový systém je nespravedlivý.

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří spontánní odpovědi nevím.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost 3. – 10. 11. 2014, 1085 respondentů starších 15 let, osobní rozhovor.

V případě první dvojice výroků stavících proti sobě princip solidarity a zásluhovosti důchodového systému je česká společnost značně rozpolcená, jen s nepatrným příklonem k solidárnosti systému, kterou upřednostnila o málo více než třetina (36 %) občanů, zatímco k principu zásluh v podobě výkonu se spíše kloní asi třetina (33 %) lidí. Více než čtvrtina (28 %) se pak v tomto ohledu ve svých názorech pohybuje uprostřed. Co se týče odpovědnosti státu nebo jednotlivce za finanční zajištění v důchodu, v tomto případě se populace přiklání spíše k odpovědnosti státu (56 %), tři desetiny (30 %) volí střed mezi státem a jednotlivcem. Pouze o málo více než jedna desetina (12 %) si myslí, že se o své finanční zajištění v důchodu mají starat občané sami. Poslední dvojice výroků zjišťovala, zda se současný důchodový systém zdá obyvatelům být spravedlivý. Jen tři lidé z dvaceti (15 %) si myslí, že spíše spravedlivý je, a více než dvě pětiny (43 %) se přiklání k opačnému názoru. Více než třetina (35 %) veřejnosti si myslí, že je spravedlivý tak napůl.

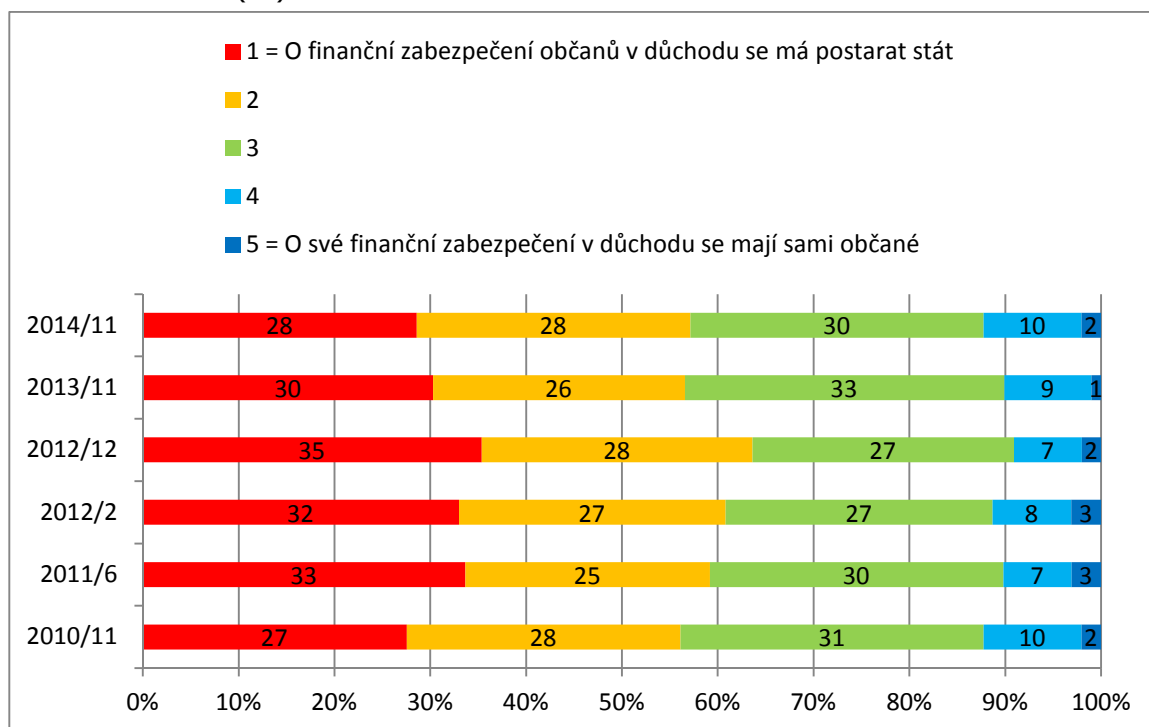
Graf 1: Solidarita nebo výkon jednotlivce – časové srovnání (%)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří spontánní odpovědi nevím.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

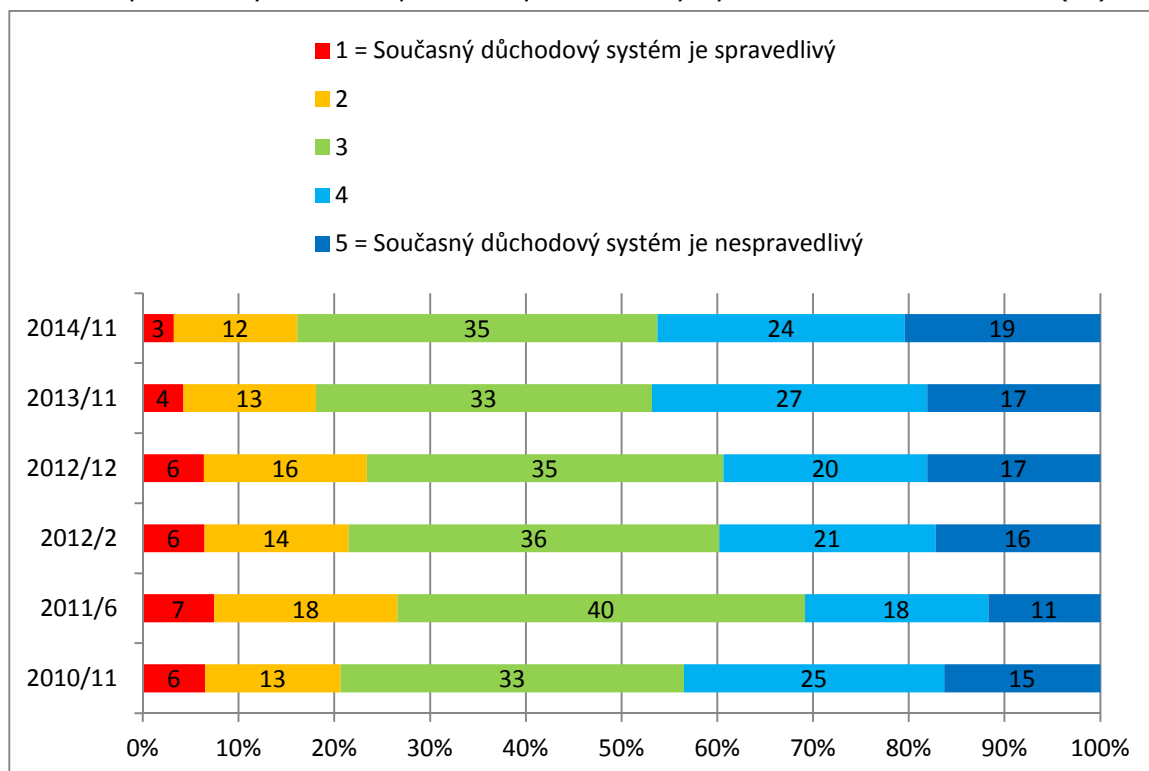
Graf 2: Důchodové zabezpečení má být starostí státu nebo samotných občanů – časové srovnání (%)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří spontánní odpovědi nevím.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Graf 3: Spravedlivý nebo nespravedlivý důchodový systém – časové srovnání (%)

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří spontánní odpovědi nevím.

Zdroj: CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i., Naše společnost.

Podíváme-li se na vývoj postojů k jednotlivým dvojicím výroků v čase, v prvním případě, kde šlo o rozhodování mezi principem solidarity a zásluhovosti (viz graf 1), oproti poslednímu šetření mírně (o čtyři procentní body) poklesl podíl lidí, kteří se spíše přiklánějí k solidárnosti důchodového systému. Tím se tento podíl vrátil ke své úrovni z roku 2012 a víceméně i let předchozích.

U otázky, zda by měl o finanční zabezpečení lidí v důchodovém věku spíše pečovat stát, nebo zda by se o to měli občané starat sami, se oproti loňsku nic statisticky významně nezměnilo, čímž ovšem fakticky došlo k potvrzení loňského poklesu podílu lidí, podle nichž by důchodové zabezpečení mělo být spíše starostí státu než samotných občanů. Po období let 2011 a 2012, kdy přechodně rostl podíl těch, kdo soudí, že důchodové zabezpečení by mělo být starostí státu, se rozložení názorů na tuto otázku vrátilo zpět k podobě, jakou mělo v prvním srovnatelném šetření v listopadu 2010.

V případě otázky, zda je současný důchodový systém spravedlivý, nebo nespravedlivý, oproti loňskému prosinci nenastal žádný statisticky významný posun, ale v porovnání s prosincem 2012 vidíme určitý pokles (o sedm procentních bodů) podílu těch, kdo jej považují za spravedlivý, a naopak šestibodový nárůst u podílu těch, kdo důchodový systém pokládají za nespravedlivý. Podíl těch, kdo systém hodnotí jako spravedlivý, je přitom na svém historickém minimu od roku 2010, odkdy je tato otázka ve výzkumech CVVM pokládána.

Z hlediska sociodemografických a jiných třídících znaků můžeme vidět, že podpora principu solidarity klesá a přesouvá se ve prospěch principu zásluhovosti spolu s rostoucím vzděláním, se zlepšujícím se hodnocením životní úrovně vlastní domácnosti, s rostoucím příjmem a rovněž s posunem v sebezařazení na pravolevé škále politické orientace ve směru od levice k pravici. K solidaritě se pak poněkud více přiklánějí lidé od 60 let výše, důchodci, nezaměstnaní, kvalifikovaní dělníci a voliči KSČM. K zásluhovosti se ve zvýšené míře přiklánějí podnikatelé, vysoce kvalifikovaní odborníci nebo vedoucí pracovníci a příznivci TOP 09.

V podstatě analogické rozdíly se objevily i v případě toho, zda by se o finanční zajištění důchodců měl starat stát, nebo sami občané. Ty skupiny, které preferují solidaritu, více zdůrazňují i roli státu a naopak ti, kdo upřednostňují zásluhovost, poněkud častěji inklinují k tomu, že by se o své finanční zajištění v důchodu měli lidé starat sami. Kromě již zmíněných rozdílů, které se vyskytly v předchozím případě, slabší příklon k úloze státu při důchodovém zabezpečení se navíc objevil i u lidí ve věku od 30 do 44 let, nižších odborných pracovníků, osob samostatně činných bez zaměstnanců a voličů ODS či ANO. Naopak silnější příklon k roli státu při zajištění důchodců nebo nižší podíl těch, kdo upřednostňují roli občanů, šetření ukázalo u voličů ČSSD a nevoličů bez preferované strany.

Hodnocení současného důchodového systému jako spravedlivého či nespravedlivého pak celkově vykazuje menší rozdíly, které nejsou statisticky významné. Zvýšený podíl těch, kdo systém hodnotí spíše jako nespravedlivý, šetření zaznamenalo pouze mezi dotázanými se špatnou životní úrovní.